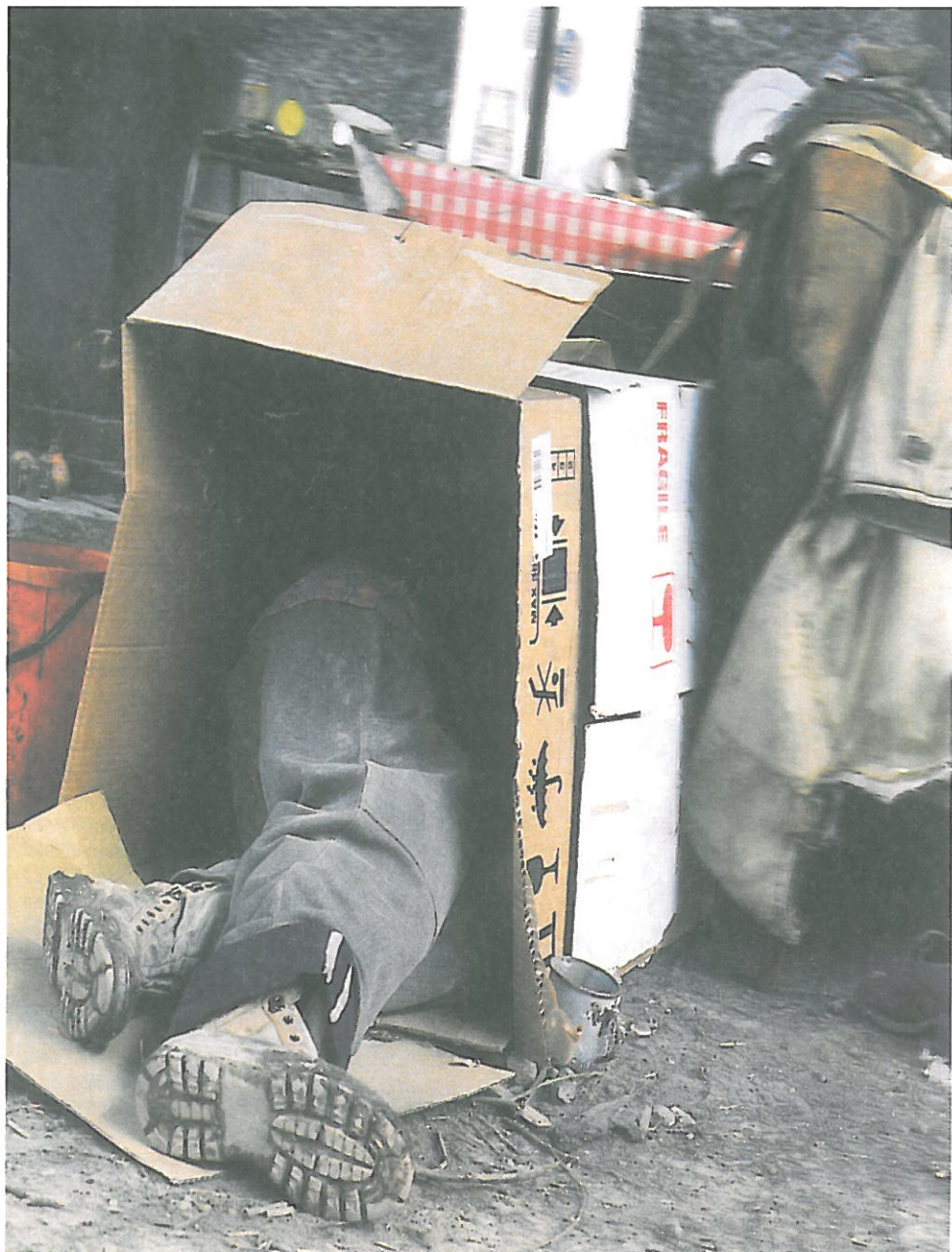

10. výročie práce s bezdomovcami

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

Štruktúra sietí zariadení sociálnych služieb krízovej intervencie zriadených podľa projektov L&Š

RODINA S DEŤMI

Zariadenie Núdzového bývania *I. stupeň siete*

KOTVA IV. - Mestský úrad BB

- ✉ Srnková 19, BB
- § 0904 440271, 048 4330506
- † kapacita 35 osôb
- ↻ ubytovanie na nižšej úrovni

SAMOSTATNE ŽIJÚCI OBČANIA

Nočľaháreň „Večierka“ *I. stupeň siete*

Slovenský Červený kríž, Banská Bystrica

- ✉ Pod Urpínom č. 6, BB
- § 048 4153685
- † kapacita 15 osôb
- ↻ len nočľah

Zariadenie Dočasného bývania *II. stupeň siete*

KOTVA I.,II. – Bytový podnik mesta

- ✉ Srnková 19, BB
- § 0904 440271, 048 4330506
- † kapacita 200 osôb
- ↻ ubytovanie na vyššej úrovni

Soc. stredisko „Nádej - Šanca“ *II. stupeň siete*

Slovenský Červený kríž, Banská Bystrica

- ✉ Pod Urpínom č. 6, BB
- § 048 4153685
- † kapacita 13 osôb
- ↻ ubytovanie na nižšej úrovni

Sociálno-charitatívne centrum „Prístav“ *III. stupeň siete*

Slovenský Červený kríž, Banská Bystrica

- ✉ Tulsá č. 38, BB
- § 048 4131335
- † kapacita 44 osôb
- ↻ ubytovanie na vyššej úrovni

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

Príhovor
primátora mesta Banská Bystrica

Vážené dámy, vážení páni,
milí čitatelia !

Dostáva sa Vám do rúk dokument završujúci a dokumentujúci dnes už desaťročnú systematickú snahu o riešenie problému bezdomovcov v meste Banská Bystrica. Neboli to ľahké roky a rozhodne to nebola jednoduchá práca, ale výsledky dnes sú očividné.

Jeden básnik povedal, že "domov sú ruky, na ktorých smieš plakať". Domov je pre každého z nás útočisko a životná opora. Je to naše zázemie, kde sa liečia všetky bóle. Kde ale nájdú útočisko a oporu naši spoluobčania, ktorí stratili svoj domov a v mnohých prípadoch ani nie vlastnou vinou ? Súčasná spoločenská situácia nevytvára zatiaľ dostatok legislatívnych ani ekonomických nástrojov na jednoduchú odpoveď pre bezdomovcov. Napriek tomu sa Mesto Banská Bystrica podujalo v tesnej spolupráci so SČK vytvárať podmienky a hľadať riešenia tejto otázky.

Ako primátor mesta dnes môžem konštatovať, že sa nám spoločne podarilo postupnými krokmi vybudovať trojstupňový resocializačný systém, ktorý je modelom pre mnohé ďalšie mestá. Dnes máme kapacity, umožňujúce poskytnúť základnú pomoc s ubytovaním, stravou alebo hygienou a, čo je ešte dôležitejšie, v ktorých odborní pracovníci dokážu podchytiť človeka a pomôcť mu zmeniť jeho bezdomovecký spôsob života a jeho motiváciu. Veď každá podobná zmena sa začína najskôr zmenou myslenia a životných postojov.

Mimoriadne zásluhy v tejto doslova mravenčej práci majú pracovníci referátu mestského úradu pre bytovú a sociálnu politiku, územný spolok SČK, ale aj ďalšie charitatívne, cirkevné a dobrovoľnícke organizácie. Všetkým vyslovujem v mene nášho mesta poďakovanie. Poďakovanie rovnako patrí aj mestskému zastupiteľstvu, pretože bez jeho pochopenia a podpory by sa ťažko hľadali potrebné prostriedky.

Viac o konkrétnych príkladoch a výsledkoch desaťročnej práce nájdete v tomto materiále. Samotný problém existencie bezdomovcov však

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

nie je vyriešený a ani sa nedá úplne vyriešiť v podmienkach jedného mesta. Bude si vyžadovať mnoho ďalšej snahy a práce. Želám preto všetkým obetavým a zainteresovaným pracovníkom dostatok trpezlivosti, prostriedkov, síl a elánu do ďalších rokov.

Ing. Ján Králik, CSc.,
primátor mesta Banská Bystrica

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

Prihovor
generálneho sekretára SČK

V ťažkých životných chvíľach sa neraz pýtame: čo je ľudský život oproti životu ľudskému? Aká je tá najlepšia investícia, aby život ľudským ostal stále? Nuž, poviete si, taká, vďaka ktorej vzniknú trvalé hodnoty, ktoré majú pre človeka skutočný význam a znamenajú pre jeho život zásadný prínos. Práve o vytváranie takýchto hodnôt sa usiluje Slovenský Červený kríž. Riadi sa stratégiou ľudskosti, ktorú OSN vyhlásila na prvé desaťročie 21. storočia. Jej cieľom je pomoc zraniteľným skupinám mobilizáciou dobrovoľných síl ľudskosti. Nie náhodou bola hlavná téma ostatnej, 28. Medzinárodnej konferencie Červeného kríža a Červeného polmesiaca, v decembri 2003 v Ženeve, ochrana ľudskej dôstojnosti. Slovenský Červený kríž sa usiluje všemožne naplniť túto myšlienku. Pomáha mladým i starým bez rozdielu pohlavia, veku, rasovej, politickej, náboženskej príslušnosti i spoločenského postavenia. Všetkým, ktorí potrebujú pomoc, a teda aj ľuďom, ktorí z rôznych príčin prišli o strechu nad hlavou. Prvoradý imperatív ľudskosti platí aj v zariadeniach SČK s priliehavými názvami: Večierka, Nádej - Šanca a Prístav v Banskej Bystrici. Ľudia im hovoria útluky pre bezdomovcov. Nebolo jednoduché pre zakladateľov týchto sociálnych zariadení, Ivana Šedibu, riaditeľa Sekretariátu Územného spolku SČK v Banskej Bystrici, Zoltána Frasanelliho, vedúceho týchto útulkov, ale aj mnohých neznámych dobrovoľníkov, vlastným úsilím zrenovovať starý, schátraný dom na okraji mesta a vybudovať z neho zariadenie, kde aj bezdomovci naozaj dokázali s odbornou pomocou zamestnancov SČK, preklenúť ťažké životné obdobie, neklesať na dno svojich síl a zaradiť sa napokon do spoločnosti. Nebolo, nie je a nebude jednoduché tieto zariadenia zveľaďovať, udržiavať na dobrej úrovni a ešte ich aj rozšíriť a skvalitniť. Vyžaduje si to však sám život. Spoločnému dielu vybudovanému na pôde SČK na ochranu ľudskej dôstojnosti sa darí, aj vďaka podpore Mgr. Karola Langsteina, vedúceho Referátu sociálnych vecí a bytovej politiky Mestského úradu v Banskej Bystrici. Čo obnáša neoceniteľná snaha ľudí, ktorí sa podujali zastaviť ľudskú odyseu jednotlivcov, ktorí stratili rodinné zázemie, čo znamená podávať pomocnú ruku iným v životnom nešťastí a či stojí za to vrátiť ľuďom na okraji spoločnosti nádej a chuť žiť plnohodnotný, ľudský život, sa možno dozvedieť v tejto publikácii, ktorá svedčí aj o tom, že všetko sa dá, keď sa chce.

Ing. Bohdan **Telgársky**
generálny sekretár SČK

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

Mgr. Karol Langstein
filozoficko-faktografický pohľad

Prológ

Určite to nebude také dramatické ako by tento názov hovoril, ale určité prvky dramatu v posledných desiatich rokoch práce s bezdomovcami by sme určite našli. V celej našej činnosti, ktorú sme smerovali na rozvoj pomoci ľuďom v kríze, bezdomovcom, chápeme človeka ako bio-psycho-sociálnu bytosť. Akonáhle je postihnutá jedna z týchto úrovní, trpí automaticky aj druhá, aj tretia.

Keď človek dlhú dobu prespáva pod mostom je majoritnou spoločnosťou považovaný za asociála, pravdou je, že trpí jeho sociálna oblasť a spoločnosť ho marginalizuje. Treba si uvedomiť, že vplyvy prostredia (počasie, hygiena, stravovacie návyky) vplývajú aj na somatickú stránku tohto človeka a skôr či neskôr spôsobia traumy. Verím, že väčšina z nás prizná, že musí trpieť aj psychická stránka jeho osobnosti.

V nasledovných statiach sa budem možno tak trochu vo filozofickej ale aj vo faktografickej polohe zaoberať z časti tým všetkým čím sme za desať rokov práce s ľuďmi bez prístrešia prešli.

Stretnutie pravého druhu.

S Ivanom som sa spoznal takpovediac pri veci ktorá väčšinou ľudí rozdeľuje. Nie, že by sme chceli stavať ploty delenia, ale jeden plot nám chýbal v nocľahárni. Je úžasné koľko podôb a účelov má taký plot. Plot v ZOO núti zvieratá zotrvať a neutiecť, nedajbože ublížiť návštevníkom. Takto rodiace sa pokolenia zvierat v tomto neprirodzenom prostredí menia svoje schopnosti prežiť v divokej realite pardón prírode. Ľudský plot má chrániť majiteľa pred možnými ohrozeniami z vonka a dáva najavo teritórium jeho územia. Ten náš plot bol trochu iný. Môžem ho nazvať "plotom strachu". Bezdomovci chceli byť za ním z dôvodu, že tam bola vidina i realita posteľe a tepla, tepla poväčšine s prispením bioplynov kolegov, ale predsa len trocha ľudského a dôstojného bytia bez strachu pred napádaním vonkajšími skupinami a činiteľmi. Na druhej strane okolie ich tam chcelo vidieť, myslím za tým plotom, aby mali pocit ochrany pred nimi. No a keď sme si to takpovediac s dovtedy neznámym Ivanom povedali, zistili sme, že nás tento plot spája a

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

dal nám možnosť spoznať aj názory toho druhého. Myslím, že tento deň by mohol byť v kalendári banskobystrických bezdomovcov štátnym resp. mestským sviatkom a oni by nemuseli ísť do “roboty” a mohli si oddýchnuť od stresu z ranného vstávania do ďalšieho dňa bez “hraníc”. Každý na svete má svoje poslanie počas životnej púti, či už také alebo onaké, niektorí ich majú viac iní menej, to jedno naše bolo a myslím si, že aj je - zhmotňovať myšlienky pomoci týmto ľuďom do reálnej podoby.

Boli sme, sme a budeme takí rozdielny a predsa ako jeden. Ivan je rozvážny, má dar výrečnosti s výraznými vyjadrovacími schopnosťami, ktoré by mu nie málo ľudí živiacich sa rétorikou závidelo, ja som tak trochu cholerik čo mi do vienká dalo aj znamenie zverokruhu – baran, ak sa to dá tak povedať, a mám nutkanie čo najskôr dať myšlienkam reálnu podobu a zhmotniť ich. V ponímaní “východu” sme jing a jang s mohutnosťou Jang-é-tiangu. Byť sám vojak v poli je účelné iba ak tak na odstreľ, ale byť tam dvaja to je aspoň 50% na prežitie k dobru, alebo možnosť “obkľúčenia” neprajníkov. Nie že by na nás niekto strieľal, ale napĺňanie myšlienok niekedy bojisko pripomína.

Krabica problém nerieši.

Jedna z možností riešenia “problému” bezdomovectva je takzvaný efekt krabice, ktorá problém zakryje a budí dojem, že problém neexistuje, v nás evokovala nesúhlasit s touto povrchnou formou “riešenia” problému. Však pomaly ani toľko krabíc nebudeme mať a čo sa nás týka, tak ani nechceme mať. Tento náš postoj nás nasmeroval k potrebe riešenia tohto problému formou vnútornej prevýchovy a integrity ľudí samých nachádzajúcich sa v tomto “bezstrešnom” stave. Pravda, zabaliť krabicu a poslať ju niekam – nikam, by bola určitá forma možno konečného riešenia, ale iba za predpokladu, že nenapíšeme spätnú adresu. Táto myšlienka je bizarná, ale podporovala by krabicové cestovanie komunite, ktorá aj bez euroškôl má chuť robiť v zahraničí. Paradoxné je, že v rodnej krajine, v ktorej rozumejú reči svojho národa nechcú rozumieť práci, ale v krajine, ktorej reč poväčšinou neovládajú, by robili aj celý deň. Ale to som načrel z iného súdka zdajúc sa bezodnému súdku našej spoločnosti. Momentálne ma zaujalo slovo SPOLOČNOSŤ, ktoré sa dúfam dá ponímať aj ako SPOLU viac jedincov pre jednu vec a to určite aj pre ľudskosť. Ľudia ľuďom na pomoc pre lepšiu budúcnosť našich detí. Znie to tak socialisticky – budovateľsky, ale dúfam, že my všetci chceme pre svoje pokolenia to najlepšie, aj keď niektorí sú v tomto smere individualisti. Našťastie sa nájde pár ľudí, čo rátať aj s tými druhými. Spoločnosť sa hodnotí aj tým, ako sa vie postarať o tých najslabších.

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

Mnohí si povedia, že si bezdomovci za to môžu sami a netreba im pomáhať, však im tiež nikto nepomôže, ale jednou pravdou je, že bezdomovcom sa môže stať hocikto a v tejto našej niekoľkoročnej skúsenosti nimi boli aj vysokoškolsky vzdelaní ľudia, predtým na spoločenskom rebríčku postavení dosť vysoko. Človek, ktorý nemá čo stratiť a na druhej strane spoločnosť ani nemá snahu mu pomôcť, je pre samotnú spoločnosť potencionálnou "hrozbou". V poslednej dobe nadobúdám presvedčenie, že človeka netreba hneď meniť na intelektuála, vysokoškolsky vzdelaného, na obraz trendov v spoločnosti, ale treba vyťažiť čo najviac z daností, zručností, ale aj vedomostí ktorými disponuje. Na záver dovoľte možno ošúchanú konštatáciu " človek je jedinečnou a neopakovateľnou bytosťou" a preto chápme a uvedomujme si asi jednu z mála právd tohto sveta, že každý sme iný ale čo nás okrem iného spája je, že sme ľudia. Bol by som za časť príslovia *homo homini - človek človeku* a nie ako je známejšie *homo homini lupus - človek človeku vlkom*.

Keď myšlienky nepoznajú hranice

S Ivanom sme sa dohodli, že každý zvlášť spracuje svoj návrh na riešenie systémovej práce s bezdomovcami a potom to skompletizujeme. Za seba môžem povedať, že som si vybral priestor a čas silne vplývajúci na psychiku. Myšlienky a logické závery som hľadal v priestore chalupy v zimnom období, keď v tom čase nebola široko-ďaleko žiadna živá duša, len ja a moje myšlienkové pochody. Poviem vám úprimne, že to absolútne ticho, tma i neistota vyvolávala vo mne zvláštne pocity bezmocnosti, osamelosti a úzkosti, ktoré určite prežíva aj bezdomovec v "prvotnom štádiu" odcudzenia sa bežnému statusu. Tieto pocity ma okamžite prešli, keď som začal dávať myšlienky na papier s dúfaním, že ich zhmotnenie v budúcnosti odoženie tieto pocity ľudí, ktorí ich cítia a potrebujú pomoc. Musím sa priznať, že spávať som chodil so sekerou a nožikom pod posteľou. Z pochopiteľných dôvodov som túto alternatívu prežívania do projektu nezpracoval...

Zvykne sa hovoriť, že keď dvaja robia to isté, nemusí to byť to isté. Tak to bolo aj pri spracúvaní témy nášho záujmu, ale môžem povedať, že sa to doplňovalo výnimočne, asi tak ako to v nás ostalo dodnes, hold keď človek vie čo chce a kam ide, ľahšie sa mu kráča a keď sú dvaja je to fajn. Nie je dôležité až kam sa dostanete, ale ako a s kým, a ja osobne som rád, že na túto cestu mám tak skvelého spoločníka a priateľa.

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

PRÍSTAV

Názov tohto zariadenia vzkrsol ani neviem, v hlave ktorého z nás dvoch, ale okrem jeho súvisu s partnermi z Holandska má spoločný aj mokry začiatok realizácie tohto tretieho pilieru systémovej práce s bezdomovcami. Bude to znieť paradoxne, ale kontakt na nich som objavil v časopise pre neziskové organizácie a poviem vám na realizáciu rekonštrukcie bývalej stavbárskej ubytovne pripomínajúcej novodobé ruiny sa veľmi ťažko hľadali kapitálové financie. A v tom - časopis, nádej a vaňa, v ktorej som inkriminovaný časopis čítal. Vďaka šťastiu a snahe niektorých zainteresovaných (v počte dva) sa nám podarilo skompletizovať systémový projekt, ktorý bol progresívny tým, že bol modelový a dal a dá sa aplikovať v hociktorom meste Slovenska. Táto skutočnosť bola asi aj najväčším ťažtkom na miske váh pri rozhodovaní o pridelení financií, nevynímajúc spoluprácu viacerých sektorov a inštitúcií pri realizácii jednej veci, čo vrelo odporúčam aj dnes všetkým, ktorých by táto oblasť a práca v nej zaujala.

Keď som sa vyjadril, že to boli novodobé ruiny, tak som nebol ďaleko od pravdy. Objekt slúžil ako súčasť staveniska určený na ubytovanie robotníkov pracujúcich na výstavbe sídliska Fončorda, neskôr tam fungovala putika "U potkana", čo bol príznačný názov na to, čo tam po nich ostalo, keď sme boli na obhliadke objektu. Pri budovaní sociálnych stredísk pre túto komunitu sa len ťažko hľadá vycipkaná, ligotavá budova a tak väčšinou dávame do kopy "staré ruiny". Je pravdou, že ani jedno zo stredísk, ktoré sme dodnes budovali a zariaďovali nesmie mať taký štandard, ktorý by si nemohli klienti v reálnom živote dovoliť, musí to byť len varianta z ktorej môže existovať vidina ísť do lepšieho - svojho. Keď používame slovo môže, je smerované jednoznačne na štát, za participácie menších celkov, ktorý je a má byť vykonávateľom potrieb spoločnosti a teda obyvateľov - občanov. Tým myslím zabezpečenie dostupného bývania pre všetky kategórie obyvateľstva. Keď už nevie zabezpečiť pracovné možnosti, aby si ľudia zarobili na slušné bývanie - hovorí sa tomu všade vo svete - životná úroveň, tak by mal aspoň konštruktívne a efektívne smerovať svoje mechanizmy tak, aby zabezpečil pre ľudí plnohodnotné napĺňanie Európskej sociálnej charty a Ústavy Slovenskej republiky. Ústava vo svojom Článku 12 hovorí: " Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neoddeliteľné a nezrušiteľné". A keď už sme pri Ústave, tak zaujímavý je aj Článok 35: "Občania majú právo na prácu". Reálne platí, že bezdomovcom sa môže stať každý, kto nezvládne zložité životné situácie, ktoré môžu nastať v živote každého z nás a dôkazom toho je aj klientela, ktorá "prešla cez naše ruky".

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

Mali sme aj vysokoškolsky vzdelaných, s ukončenou maturitnou skúškou či učňovkou, ale je pravdou, že veľkú skupinu tvoria bezdomovci, ktorí majú ukončenú základnú školu alebo nemajú ukončenú ani kompletnú základnú školu, aj keď počet rokov v základnej škole si odsedeli. Takýto nezamestnateľní nezamestnaní si len s ťažkosťami uplatnia právo dané Čl. 35. Je pravdou, že v súčasnej dobe vzrastá snaha niečo s týmto problémom robiť, ako s väčšinou "problematických" problémov, dúfam iba, že neostane iba pri chcení, no uvidíme, či kompetentní budú podporovať aj projekty smerované pre ľudí, ktorí sú na "vzdelanostnom chvoste" spoločnosti.

Vrátim sa k Prístavu, s Ivanom sa nám potrebné peniaze podarilo nájsť a získať a tak v priebehu roku 1996, sme mohli začať s prípravnými prácami. Ako to už na Slovensku chodí, museli sme dať vypracovať potrebnú projektovú dokumentáciu, lebo tá stará sa zapotrešila pri niekoľkonásobnom prechode kompetencií vtedajších stavebných spoločností. Zo stavebným povolením to bol tiež zážitok, ten kto si poctivo vybavoval stavebné povolenie určite vie na čo myslím a to som si naivne myslel, že keď je to v záujme mesta, tak to pôjde pružne. Zabudnite! Celý tento proces trval niekoľko mesiacov. Realizácia rekonštrukcie bola relatívne jednoduchšia, aj keď je pravdou, že zo starého nové nikdy nebude. A tak sa Tülská 38 zrekonštruovala a dali sme jej názov "Prístav", oficiálne Sociálne - charitatívne centrum Prístav, v ktorom sme umožnili bez nároku na participáciu zháňania financií, realizácie, iba s prejavovým záujmom o priestory, fungovať aj Slovenskej katolíckej charite v Banskej Bystrici. Hovorí sa, že "bez práce nie sú koláče" ale v konjunkcii "Výnimka potvrdzuje pravidlo", a tak charita "prišla" k ideálnej polovičke objektu, samozrejme, že nie do vlastníctva, ale v zmysle zmluvy o výpožičke. Nás tešilo hlavne zrealizovanie III. stupňa siete, ktorý okrem bezdomovcov postupujúcich po sieti v zmysle projektu, zabezpečuje bývanie aj pre deti – chovancov ukončujúcich ústavnú starostlivosť štátu, ktorí boli životom prinútení dať sa na vlastnú dráhu zdolávania reálneho života, ktorý im nič nedaruje bez vynaloženia ich osobného úsilia. Na začiatok tejto púte je potrebné aspoň mať kde skloniť hlavu v teple a mať možnosť s niekým sa podeliť o svoje problémy a potreby. Po určitom období sme prišli síce k poznaniu, že nie každé ovocie je schopné byť vhodené do pomyselnéj preprávkovej života a niekedy to veci a teda konkrétne krehkejšiemu ovociu môže uškodiť. Skúste v zelovoci kupovať a súbežne dávať do tašky : banány, hrozno, jahody, jablká, kokosový orech, melón a na záver ako to v živote býva na spestrenie aj dáke to kilo zemiakov. Je isté, že z banánov, hrozna a jahôd nič nebude, iba to, že budú spestrením toho tvrdšieho, ťažšieho a odolnejšieho ovocia. Ale dosť už vitamínov, chcem tým len poukázať na hrozbu, ktorá vzniká

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

pri skutočnosti, že chovanca z detského domova po ukončení ústavnej starostlivosti dáme, aj keď do najvyššieho stupňa, je tu hrozba, že skĺzne do myslenia starých harcovníkov života-neživota a snaha štátu dať im vzdelanie je tá tam a hodnotový rebríček má jasný smer, nie hore, ale pekne dole, pri najlepšom ostane seknutý v tej istej polohe. Preto v súčasnosti bojujeme o iný status, východziu polohu, začiatok, rozplavbu, alebo to môžeme nazvať ako chceme, vždy to bude iba hodenie do vody tejto kategórie obyvateľstva. Dúfam, že keď tieto riadky uzrú svetlo sveta budem predchádzajúcu vetu brať ako neaktuálnu v pozitívnom vnímaní a nie v tom čo prežívam pri jej písaní s vedomím, že niektorí kompetentní bez mena, lebo niekedy aj to je tajné vo verejnej či štátnej inštitúcii, ktorá rozhoduje čo bude a nebude pre “poddajných” dobré. Títo bezmenní toho času bohužiaľ nechcú pomáhať – tým, čo to potrebujú a tomu, čo má v našom ponímaní zmysel. Nemal by som takto písať, lebo ešte to bude čítať dáky ješiták a už nebude pravda ani to, čo sme desať rokov budovali.

Celý tento mix čo som v predchádzajúcom odstavci uviedol ma nutká vystríhať vás pred hraním sa na vlastnom piesočku, pred vnímaním iba seba samého a hlavne pred závišťou, nevedomosťou a ješitnosťou, lebo tieto postoje a vlastnosti do sociálnej brandže nepatria.

Krčahy na plote.

Akiste si viete v myšliach vybaviť klasický drevený plot na ktorom sú nastoknuté hlinené krčahy. Niektoré sú celé, druhé poobšjané a niektoré rozbité. Nevieam, či prirovnanie akurát ku krčahom je to najadresnejšie na niektoré činnosti, ktoré vám chcem popísať, ale niečo na tom bude, činnosť môže byť naplnená “ po okraj krčahu”, z časti nenaplnená, ale i odložená, ale dúfam, že nie zabudnutá. Nedajte sa zmiesť tým, že na plote sú krčahy hore dnom, oni pred tým, ako boli dané na plot, slúžili svojmu účelu.

Jeden takýto pomyselný krčah v mojom rozprávaní bude predstavovať vianočnú kapustnicu. Prečo práve vianočnú kapustnicu? Nuž teda pre to, že sa traduje už ôsmi rok vydávať na Štedrý deň kapustnicu pre bezdomovcov - tak tomu bude aj tento rok. Prvú kapustnicu sme si objednali v kuchyni Mestského úradu a v celku sa vydarila. Na rok to bolo o čosi problémovjšie, nemali sme do Štedrého dňa kde nechať kapustnicu a tak som ju pri zatvorených radiátoroch a otvorenom okne nechal deň v kancelárii. Na moje a ostatných prekvapenie kapustnica pripomínala skôr šampanské, ako niečo čo sme mali dať konzumovať bezdomovcom. Neostalo nič iné, ako narýchlo uvariť novú a od vtedy varíme kapustnicu radšej sami a Štedrý deň ju aj

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

bezdomovcom prestierame za asistencie nášho Zolihu a hostí, ktorí nás prišli podporiť svojou prítomnosťou.

Od minulého roka varíme teplú stravu, ktorú zamrazujeme, počas celého roka, viedlo nás k tomu presvedčenie, že na Vianoce je to tak trochu imidžové, hlavne kvôli tým, čo to tak aj chcú chápať, ale my ju varíme s radosťou aj počas roka.

Keď som pri jedle, napadá mi ešte jedna dobrá myšlienka, ktorú sme zaviedli s Ivanom a to boli "Kontrolné preukazy". Hociktorá informačná sieť na svete by závidela prenos dát takou rýchlosťou, akou funguje informačná sieť bezdomovcov, stačí aby jeden dostal informáciu, že na druhom konci mesta sa podáva zadarmo polievka, šatstvo, alebo iná služba resp. komodita a v priebehu pol hodiny ich tam máte väčšinu nastúpenú v rade s pohľadom plným samozrejmosti, že im táto služba patrí a niet na svete takého, kto by im to mohol odoprieť, alebo nedajbože nedať. Nechcem tým poukázať na problém všetkých, ale iba na niektorých z tejto skupiny obyvateľstva, ktorým pomoc druhých prinášal celkom pekný obrat. Rátajte v duchu so mnou, na meste požiadali o jednorázovú dávku, na charite zobrali šatstvo, na Červenom kríži taktiež šatstvo a polievky a verte, že väčšina vecí skončila v komisionálnom obchode, ktorý vykupuje použité veci. Z tohto dôvodu, zneužívania dobroty druhých, sme zaviedli kontrolné preukazy, do ktorých sa im značilo - čo, kedy, koľko, kým, im bolo poskytnuté s príslušným potvrdením organizácie, ktorá pomoc poskytla. Tento preukaz obsahoval informácie o klientovi a o službách pre neho, a samozrejme slúžil pre nás, ktorí sme poskytovali jednorázovú, alebo opakovanú pomoc. Sankciami bola zabezpečená aj zábudlivosť a vypočítavosť klientov, ktorí raz vytrhávali označené strany domnievajúc sa beztrestnosti, inokedy stratili nie len hlavu, ale aj preukaz a skúšali všetko možné a nemožné, len aby prospech bol na ich strane – česť výnimkám. Celá akcia trvala vyše roka a stroskotala na nemenovanom subjekte, ktorý síce veľa hovoril, ale ako hovoria bratia z Čiech "skutek – utek", hold niekomu je zavela aj značiť to, čo dal. Z tejto akcie nám dodnes ostala Centrálna výdajňa šatstva a potravín, ktorá sa nachádza v objekte Pod Urpínom 6, šatstvo pochádza z dobrovoľných zbierok a z obchodov, butikov, ľudovo nazývané "ležiaky". Potraviny sú skôr ojedinelé, väčšinou od firiem pred expiráciou a preto ich treba čím skôr skonzumovať, lebo by ich nechcel ani náš starý dobrý psík Rony, ktorý stráži dva naše útulky. Výnimkou je strava, ktorú od minulého roka kvartálne hĺbkovo zamrazujeme a máme ju ako pohotovostnú ponuku pre prípady, že sa "zjaví" klient bez dokladov totožnosti a samozrejme bez dávky, myslím tým dávky v hmotnej núdzi, ale za to hladný ako vlk.

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

Čo na záver tejto kapitoly? Hádám len jedno, že na a pri plote sú krčahy, ale aj čriepky z nich, nič to za to, veď aj o tom je život.

A predsa ešte neuzavriem túto kapitolu. Nedá sa povedať, že vždy všetko funguje ideálne a bez chýb, alebo možností zlepšenia a to ma vedie možno k vymenovaniu niektorých čriepkov, ktoré nám ostali v oku. Či pri plote?

Prvý črep môže znázorňovať kvalitu sociálnej práce zo strany "vychovávateľov", nemám rád nasledovné "vyhováranie", ale je to o ľuďoch a o peniazoch. Tí, čo by mohli kvalitne vykonávať túto prácu a majú na to kvalifikáciu, by ju za ten plat nerobili, iba ak by boli finančne zabezpečení a robota by bola iba ich zábavou. Chcel by som takých, hádam aj tucet.

Druhý črep znázorňuje druhú stranu "barikády", chcem tým povedať, že nie každý klient je bez viny ako baránok a veľa týchto "čiernych ovečiek" vie ako pritláčať nič nerušiacie strany moci ku stene s argumentmi, že oni nič, to tí druhí. A preto sa vyvarujte v živote jednostranného pohľadu na vec, lebo ten je veľakrát mylný a zavádzajúci. Držte sa radšej hesla: "každá minca má dve strany", a overte si všetko čo vám človek v tiesni vyrozpráva, lebo niekedy by aj H.CH.Andersen závidel fantáziu pri niektorých výhovorkách a príbehoch, ktoré vám prestierajú ako na podnose. Česť výnimkám.

KOTVA

Z časti sme mali poriešenú komunitu samostatne žijúcich osôb v rámci systémovej resocializácie a tak nám život pre pestrosť veľkého divadla bytia napísal novú epizódu, ktorú môžem priblížiť aj parafrázou "A čo deti ...!" Majú mať nárok na poslednú šancu byť a žiť s biologickými rodičmi, keď sa ocitnú na ulici? S Ivanom sme sa rozhodli, že by tú šancu mali mať a našťastie to pochopili aj vtedajší poslanci zastupiteľstva, vedenie mesta a iné zakomponované inštitúcie. Práca v takomto zázemí s podporou mesta bola pre nás "baladou", ktorá nás určite neučičkala do polohy "s peniazmi to vie každý". Ide o to, že jedna vec je vybudovať určitý priestor bez škrupule a druhá vec je dať tomu priestoru dušu, ale aj pravidlo a motiváciu a to zatiaľ stavebník nezvládne, lebo to je o ľuďoch.

Keď som spomínal deti, že sa ocitli na ulici aj s rodičmi, určite mi dá väčšina z vás za pravdu, že deti za to nemôžu a tak aj celá idea je postavená na ochrane práv detí. Na jednej strane právo žiť v biologickú rodinu, ale na druhej strane ochrana práv dieťaťa, aj voči vlastným rodičom, ak takáto hrozba je. A za nášho pôsobenia takéto situácie bohužiaľ niekedy nastali.

Musím načrtnúť aj z iného súdka, lebo toto znie tak mentorsky. Za nič by som nedal ten pocit, keď prídete do tohto zariadenia, inými zaznávaného prostredia

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

prestavanej bývalej - ľudovo povedanej basy, a keď vidíte rozžiarené oči tých najmenších detí, keď na chvíľu odišli z dohľadu rodičov a bez zábran sa hrajú, rešia, smejú a zdravia sa všetkým, čo tam prídu na návštevu. Raz darmo, deti sú ako tabuľa, niektorá viac, niektorá menej popísaná, je len na nás kto im pomôže zaplniť ju tými správnymi slovami, vetami, príkladmi a obrázkami.

Niečo nad vecou!

Tak ako ja, aj Ivan má prvorodeného syna narodeného zhodou okolností v tom istom roku. Nie je to iba znamenie - súhra nepochopiteľného, ale je to niečo, čo sme sa nesnažili nikdy vysvetliť a chápať, proste je to tak. Prečo to spomínam? Nie je nič krajšie, ako keď vám sedemročné dieťa dáva otázky bytia a nebytia a otázky typu - ako vznikol svet a prečo funguje tak, ako funguje. Iba málo ľudí si v kolobehu života uvedomuje svoju pominuteľnosť a podstatu života a predávania svojho ja ďalej a druhým resp. pre druhých. Čo taký človek, na pokraji svojho bytia. Čo som komu dal? Čo som spravil pre to, aby som neostal len číslom v štatistike súčtu obyvateľstva? Nie je každý deň bytia v tomto časopriestore taký jednoznačný, ako inkaso, alebo iné spoločnosťou rešpektované dikcie bežného života. Každý z nás je na tej istej lodi – ako sa spieva v jednej pesničke, ale málo z nás si uvedomuje, že to, čo spravil za svojho života na zemi ovplyvnilo životy druhých. Celý život je súhra možných a nemožných náhod, resp. úmyslov, ktoré určujú možnosti byť či nebyť tým, kto mení životy druhých. Systém ako taký, by na jednej strane mohol fungovať za predpokladu akceptácie všetkých humánnych noriem, ale na druhej strane, by sa stal evolučne neúnosným. Nie som z ľudí, ktorí by nebrali na zreteľ možné evolučné hrozby, za predpokladu ideálneho bytia, ale všetko sa dá riešiť, ak prevládne racionálny rozum nad mamongoizmom. Tieto state by sa mohli zdať ako spleť chorobných predtúch a infantility pisateľa, ale podľa mňa majú niečo do seba. V prípade, že to nechcete akceptovať, máte právo na svoj názor, ako ho mám dúfam aj ja. Už dlhšiu dobu sa snažím pochopiť myslenie človeka, ktorý sa ocitol v našej "sieti". Na jednej strane - nemám čo stratiť a na druhej - nemám čo stratiť. Je jedno ktorou stranou sa vyberiem, jednoducho nemám čo stratiť. Ak som "nepriateľský", nemám čo stratiť, skôr získať, lebo celá demokratická Európa sa díva ako, vyriešia môj status novoprijatí členovia EÚ, skoro mám pocit, že som ohrozený druh. Otázka rómov a nerómov nehrá žiadnu rolu, žijeme predsa na jednej zemeguli, holf sa rodíme a tak isto zomierame, aj keď niektorí si myslia, že sú niečo extra, či už podľa farby pleti, alebo podľa vierovyznania, vzdelania, alebo vyumelkovaného patriotizmu v "smotánke".

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

Odpovede na otázku ako sa to stalo, čo vás trápi, ako vieme pomôcť v prípade ľudí, ktorí prišli o strechu nad hlavou znejú väčšinou : nemám kde bývať, lebo som strechu nad hlavou predal, alebo niekto z mojich predchodcov a predkov, prišiel som o niečo, nemám robotu, musel som nejako riešiť svoju situáciu a množstvo iných možností a odpovedí. Ale kde je spoločensky únosná miera akceptovateľnosti v minulosti trestaného príživníctva, špekulácie a iných podôb typu – však sa o mňa postará štát, mesto a dobráci. Verím, že veľa ľuďom novoobrodzenia pomoci tieto vety nebudú “voňať”, ale mám rád sedliacky rozum a racionalitu. Tak teda ako funguje svet? V každom prípade na antialtruistickom základe, česť výnimkám. Skúsme si predstaviť svet plný takýchto ľudí, to by nebol svet-nesvet. Jedna svetová ideológia hlásala a hlása : silnejší prežije - druhá “ v kolektíve je sila”, tretia : nemala nárok na ideológiu, lebo chcela “ len prežiť”, a v podstate sa hráme stále iba na to, čo si myslíme a budeme myslieť, ale v podstate sa snažíme chytiť vietor do vrečka. Odpoveď je pri tom tak prozaická : “každý z nás je tu len raz” - to je druhá časť už spomínanej state pesničky. O to výrečnejšia a hodná zamyslenia, či každý jeden krok v našom bytí je hodný toho druhého. Snaha by mala byť smerovaná smerom ľudského porozumenia a znášanlivosti, samozrejme za predpokladu, že to nebude úmyselne zneužívané tou, či onou skupinou ľudstva.

EPILÓG

Epilóg nebude v pravom slova zmysle epilógom, lebo rozvoju sociálnych služieb iste nie je koniec, pretože táto agenda je tak živá ako je jej predmet, ale bude v podobe vďaky všetkým za to všetko čo pre nás a tých druhých urobili.

Dovoľte mi touto cestou poďakovať sa hlavne môjmu sparing-partnerovi na tejto desaťročnej ceste Ivanovi Šedibovi a všetkým ostatným ľuďom, ktorí sa pričínili svojími postojmi, možnosťami, samozrejme financiami, priestormi a všetkými druhmi pomoci, ktoré sme na tejto doterajšej púti potrebovali a žiadali, za ich pochopenie a chuť pomáhať druhým.

ĎAKUJEM.

Foto príloha

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

nocľaháreň Večierka

Nádej Šanca

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

SCHC „ Prístav ”

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

Kotva II. - dočasné bývanie

Kotva IV. - núdzové bývanie

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

Ivan Šediba
spomienkovo – poviedková časť

Zmyslom tohto materiálu je zaspomínať si na desať rokov, ktoré sme venovali práci s bezdomovcami. Nebudeme vytvárať vedeckú štúdiu, projekt či bilančnú správu, chceme len zapísať niekoľko momentov našej práce, ktoré nám zostali zapísané v myšlienkach a srdciach. Svoju hodnotu majú predovšetkým pre nás, lebo nás na chvíľočku vracajú k zážitkom, ktoré nás a dúfame, že aj Vás s odstupom času dokážu zabaviť, či povzbudiť. Svojou nepatrnou hodnotou boli odsúdené na nezverejňovanie, nie vždy však človek oslavuje 10 výročie...

Začiatok je vždy ťažký a neplatí to len o našej práci s bezdomovcami, ale aj o tomto našom materiály. Sedeli sme na sklonku rokov 2003 a 2004 pri spisovaní podkladov k činnosti útulkov v Banskej Bystrici a zrazu sme si uvedomili, že je to už 10 rokov. A tak sme si začiatkom januára povedali, že si dávame čas do konca mesiaca na prípravu prvých verzií.

Je pravdou, že mnohí, ktorí vytvárali strediská podľa nášho projektu či, podľa skúseností s našimi zariadeniami, propagačné materiály majú. My sme však obdobné materiály nepripravovali, radšej sme zháňali niečo, čo sme potrebovali, alebo hasili problémy. Už ani neviem, ktorý z nás prišiel na tú myšlienku so spomienkami. Zhodli sme sa však, že to nebude žiadny odborný materiál, ale niečo podobné beletrii. A tak sme sedeli a trápili sa nad tým, čo sme si sami vymysleli.

Posudzujte nás, prosím, so značnou dávkou tolerancie, lebo ani jeden z nás nie je spisovateľom, ani nemá ambície sa ním stať. Chceme Vám len sprístupniť niektoré tajné miesta komnát našich myslí a možno aj presvedčiť Vás o tom, že aj bezdomovcom sa oplatí pomáhať a bezdomovectvo nie je chytľavou chorobou.

Ako sa to všetko začalo?

Nijak zaujímavo, ani poeticky. Za stolom pracovne na Mestskom úrade. Stretli sme sa tam zástupcovia rôznych organizácií, aby konečne aj v Banskej Bystrici bol vytvorený dostatok priestoru pre bezdomovcov. Ak mi do dnešného dňa ostali v pamäti nejaké myšlienky z tohto stretnutia, dajú sa charakterizovať snahou zúčastnených o rýchle riešenie problému. Okresný

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

úrad mal už pripravené zdroje financovania, rysovala sa možnosť verejno – prospešných prác, Mesto dokonca vyčlenilo objekt a bolo pripravené ho zrekonštruovať, Červený kríž s Charitou boli ochotní pomôcť pri materiálnom vybavení strediska. Nebolo však toho, kto by sa podujal vznikajúce zariadenie prevádzkovať. A tak po diskusiách padlo rozhodnutie a Červený kríž v Banskej Bystrici sa vydal na dráhu neštátneho poskytovateľa sociálnych služieb. Ak niečo do dnešného dňa nelutujem, tak je to fakt, že sme sa do toho pustili. A v hlave mi ostali dve myšlienky, ktorým ani s odstupom tolkých rokov nepridelím autora. Nie preto, že by som si autorov nepamätal, ale nepovažujem to za nevyhnutné.

“Je predsa nemysliteľné, aby sme bezdomovca, ktorý nepotrebuje liečenie v nemocnici vyvážali za hranice okresu.”

“Vyvarujte sa používania vaní, lebo ich nikdy neudržíte v hygienicky spôsobilom stave a nepoužívajte poschodové posteľe, veď u tých ľudí je často poškodená motorika a nebudete ich predsa v noci zbierať zo zeme”.

A tak sme sa do toho pustili, bezdomovcov už nebolo nevyhnutné vyvážať za hranice okresu, naopak, s postupom času k nám začali prichádzať z blízkeho aj vzdialeného okolia, a vane a poschodové posteľe v našich útulkoch do dnešného dňa nenájdete. Deň onoho pracovného stretnutia sa stal pre mňa pamätným, lebo som v ňom získal prvé praktické rady pre prácu s bezdomovcami.

A kde bol vtedy Karol?

Pracoval ako kurátor na sociálno právnej ochrane detí a mládeže. Na našej spoločnej ceste sme neštartovali spoločne. Ja som bol zabratý do prác s nocľahárňou “Večierka” a Karol sa stal vedúcim referátu sociálnych vecí Mestského úradu. Keďže sa projekt Večierky od začiatku rodil v spolupráci Mesta s Červeným krížom, bolo len otázkou času, kedy sa naše cesty stretnú.

Čo nás spojilo? Plot. Ak mnohí môžu popravde povedať, že ich plot oddelil, nás spojil. A takýchto opačných pravidiel v našom vzťahu bolo viac. Nechránený areál nocľahárne si vyžadoval zabezpečenie. Najjednoduchším riešením bolo objekt ohradiť, ale z priznaných financií na prevádzku zariadenia to jednoducho nešlo. A tak sme sa, asi po dvoch predchádzajúcich telefonátoch, po prvý raz stretli. Nevieť, či existujú nejaké symboly, ktoré v živote človeka označujú osudné stretnutia, každopádne sme si bez zjavných symbolov hneď po prvom stretnutí museli padnúť do oka, lebo ani nie za

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

polroka sme vydali prvý spoločný materiál, pojednávajúci o bezdomovcoch. A aby som nezabudol, napriek tomu že nocľaháreň už druhým rokom funguje v nových priestoroch plot ešte stále stojí. Na najbližšie Karolove narodeniny pôjdem z neho trochu odštipnúť, aby sme si aj do ďalších rokov zachovali súdržnosť, ktorej pôvodcom bol.

O obloku

Nocľaháreň Večierka bola viac ako 8 rokov umiestnená v rodinnom domčeku na Bočnej ulici č. 9 v Banskej Bystrici. Ak by ste niekedy chceli hľadať ostrov pokoja a kludu v rušnej Bystrici prídte sa pozrieť na Bočnú ulici č. 9. Veľká záhrada s ovocnými stromami – čerešňami a jablňami, maliny, egreš, ríbezle. V záhradke pri domčeku vodovodný prívod na polievanie. Zdola pod domčekom tečie potôčik, cez ktorý po moste prejdete do areálu bývalej Večierky. Nad domom starý evanjelický cintorín. V najbližšom okolí domčeka ani jedna stavba. Kedysi bol tento domček domčekom hrobára.

A pritom ani nie 100 metrov vzdušnou čiarou budova okresného riaditeľstva polície na Okružnej zo strany jednej, asi 300 metrov budova bývalého TESCO na strane druhej.

Život strediska prebiehal na dvoch miestach. Pri bráne plota bola umiestnená UNIMO bunka, v ktorej vykonávali službu vychovávateľa a v budove domčeka, ktorá slúžila pre klientov. Bezdomovci prichádzali bráničkou, vychovávateľa ich zaevidovali, vybrali nocľahné vo výške 10 korún, odovzdali ubytovaným lôžkoviny a zaviedli ich do domčeka. Vchodovými dverami dvorčeka sa vchádzalo do malej chodbičky s umývadlom. Z chodbičky viedlo troje dverí. Zadnými dverami sa vchádzalo do spích a na toaletu, ľavými dverami do takzvanej malej izby (s tromi posteľami), pravými zas do kuchynky a ďalej do veľkej izby (so 6 posteľami). Každý bezdomovec sa pri príchode na ubytovňu poumýval, bolo to jedným zo základných pravidiel zavedených v tomto zariadení.

Aby sme pochopili súvislosti, je nutné pripomenúť si niekoľko momentov, ktoré patrili k samotnej prevádzke zariadenia. Nocľaháreň fungovala výlučne cez noc. Otvárala sa okolo 6. hodiny poobednej a opustiť sa musela do 8 hodiny rannej. Ubytovanie v nej našlo spolu 9 chlapov – bezdomovcov.

Niečím zvláštnym priebeh služby však jedného dňa narušili klienti, ktorí prišli o pomoc prosiť službukonajúcich vychovávateľov. Spríjemniť si pobyt vo Večierke sa totiž rozhodli dámskou návštevou. Keďže takáto návšteva však nebola povolená, bola tajná misia prepašovania dotyčnej návštevy

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

realizovaná zadnou časťou domu, ktorú nebolo z bežných miest vidieť. Jediným vstupom cez túto zadnú časť však bolo len okienko v kúpeľni, ktoré nemalo rozmer väčší ako 60 x 60 centimetrov. Dotyčnej návšteve sa teda podarilo, za predpokladanej pomoci ku ktorej sa neskôr nikto nehlásil, dostať do okienka. Vzhľadom na rozmery návštevy by aj človek s malou predstavivosťou musel konštatovať, že okienkom neprejde. Ľudská túžba však dokáže byť obrovská a tak po márnom boji s telom zaseknutým v okne zo zadnej steny domu aj z kúpeľne prišla na rad prosba o pomoc vychovávateľom. Nevedno či z hanby nad neustráženou službou, alebo zo zvedavosti či sa to podarí, bojovali zo ženou v okne všetci svorne. Nebudem hádať, koľko času im tento boj zabral, len by som rád povedal, že sa skončil úspešne. Dotyčná dáma sa do Večierky dostala, žiaľ len na chvíľočku. Po krátkom oddychu bola z nocľahárne vykázaná. Dodnes však neviem, či jej odchod bez zbytočných rečí a prietahov bol spôsobený únavou a bolesťou, ktorú si v tesnom okienku zažila, alebo bol spôsobený urazením sa dámy nad tým, že po jej vyslobodení sa k nej nikto nehlásil.

A ešte raz okná

Čo však trápilo našich bezdomovcov naďalej? Bol to problém s tým, že do Večierky sa večer prichádzalo a ráno odchádzalo. Na dovŕšenie zla ešte platilo dodnes zaužívané pravidlo “kto skôr príde, ten skôr melie”, ktoré znamenalo, že šancu na ubytovanie mali len tí, ktorí prišli prví. A tak sme sa jedného dňa dostali do stavu, že služba, ktorá prišla do práce telefonovala, že okná vo Večierke sú rozbité. Priznám sa, že ma to veľmi mrzelo a spočiatku som si myslel že je to práca ľudí z okolia, ktorým vadí prítomnosť bezdomovcov, či práca radikálnych skupín bojujúcich proti “somrákom”. Každopádne na druhý deň doobeda boli už okná nanovo zasklené. Omnoho väčším prekvapením pre mňa bolo, že sa táto situácia na druhý deň zopakovala. Priznám sa, že som už začal upodozrievať sklenárov, vyrábajúcich si takýmto spôsobom kšeft, keď ma na druhý deň ráno prekvapila v práci delegácia bezdomovcov. Prišli mi vo svojej veľkodušnosti ponúknuť bezplatnú celodennú ostrahu objektu. Až vtedy mi svietlo, o čo v tejto záležitosti ide. Môžem Vám všetkým povedať, že v tomto okamihu sa začal otvorený boj. S hrdosťou sa priznávam, že som stál na víťaznej strane barikády. Víťazstvo sa však nerodilo ľahko. Bol jún, veľmi teplý mesiac a my sme zasklené okná nachádzali rozbité. A tak sme si povedali dosť a vymysleli sme, že sklenenú náplň okien nahradíme drevenou. Okenné rámy prekryté doskami, to bola z našej strany trúfalosť. Všetci, vrátane vychovávateľov sa sťažovali na už

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

neznesiteľný zápach vo Večierke. Možno však povedať, že to malo svoj úspech. Po asi týždni zadebnenia okien sme okná dali nanovo zaskliť. Od toho dňa sa okná vo Večierke nerozbfjali. No a ja som bol bohatší o skúsenosť.

Okná sme dali "zamrežovať" hustým pletivom, ktorého obdobu je možné vídať na novinových stánkoch, a ktoré sa vo Večierke nachádza dodnes. A moja osobná skúsenosť bola, že mi ostal natrvalo v pachových senzoroach zapísaný zápach Večierky. Od toho dňa som si prešiel mnoho útulkov na Slovensku, aj v zahraničí a môžem zodpovedne prehlásiť, že pach v útulkoch je všade rovnaký. A neopakovateľný.

Môžem však vo svojich spomienkach pokračovať ešte jednou skúsenosťou, ktorú som získal od bezdomocov, vedel by som spraviť kandus.

Viete čo je kandus a prečo ho vytlačili vinárničky ?

Okrem rôznych iných túžob, bola aj túžba po alkohole pre niektorých bezdomocov vysoká. Problémom však bolo zohnať dostatočne dobrý, či silný alkohol za rozumnú cenu. A tak sa nám stalo, že sa jedného dňa stali z bezdomocov alchymisti. Na šporáku stál ešus a v ňom horela ťažko identifikovateľná tekutina. Po určitom čase horenia ju rýchlo hasili, či skôr sfukovali, a po vychladnutí pili. Na výrobu kandusu bol potrebný technický lieh. Podľa autentických výpovedí sa tento lieh ešte mohol riediť vodou. Potom prišla fáza zapálenia a horenia, kde farba plameňa prezrádzala kvalitu kandusu. Farebný rozdiel plameňa teda určoval dve základné hranice – hranicu beznásledkovej piteľnosti a hranicu dostatočnej sily. Ak plameň zmenil svoju farbu a horel ešte dlho, stratilo sa veľa grádov. Ak ešte nezmenil svoju farbu mohol byť nebezpečný. V tejto chvíli Vám dlhujem ešte farbu plameňov – červená a modrá. Aspoň tak sa to traduje v kuloároch bezdomocov. Ja som kandus v živote nepil, no okoštoval ho môj nemenovaný kolega vychovávateľ a konštatoval, že to síce nie je bohviečo, ale piť sa to dá. A ja Vám poviem, že do dnešného dňa neoslepol.

Mrzí ma, že chemické experimenty, tvoriace akúsi romantickú kulisu večerov nás postupne opustili. Cena liehu, aj toho technického, zásadne stúpila a kuchtenie kandusu postupne nahradili dnešné vinárničky. Ako mi povedal nemenovaný bezdomovec, načo sa trápiť s vymyšľaním, keď liter jablčkového vína si kúpy za 25 korún. Nuž a v tejto súvislosti mám na Vás prosbu. Buďte tolerantní k bezdomovcom na lavičkách pri vinárničkách večer či ráno, oni nie sú až takí opití, len sa trápia nad možno definitívnu stratou fantázie a snahy o experimenty.

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

Pokračovať v opise zážitkov z Večierky by sa dalo veľmi dlho, rád by som sa však vrátil k našej spoločnej ceste s Karolom. Ako to teda pokračovalo ďalej? Vznikol projekt systémovej resocializácie bezdomovcov, zrodila sa Nádej Šanca, cestovali sme do Holandska po zariadenie, Karol vo vani našiel možných podporovateľov budovania tretieho stupňa – Prístavu, presťahovali sme Večierku a medzitým sme neustále skúšali presviedčať ľudí, okolie, kolegov že práca s bezdomovcami stojí zato. Dokonca sme vytvorili kampaň nekopte do krabíc, v ktorej nám pomohol Elán s Lúčnicou. Prednášali sme na sociálnej Višegrádskej štvorke a neustále sme rebelovali proti všetkým nariadeniam, ktoré našu prácu obmedzovali. Stihli sme však aj žiť. Oženili sme sa a dnes máme obaja po dvoch krásnych synoch. Tí prví sú rovesníci, môj mladší je starší ako Karolov. No napriek všetkým okolnostiam nás možno považovať za nezrastené siamské dvojčatá.

Nádej Šanca

Už len opis histórie budovy na ulici Pod Urpínom č. 6 je históriou samou o sebe. V prvej republike verejný dom, neskôr hostinec, potom krčmička, zväračská škola PKO a zase hostinec a potom útulok.

Na prízemí stavba s mohutnými hrubými stenami, klenbovým stropom, na poschodí drevená nadstavba. Pred budovou železničná trať s malým priestranstvom so starými lipami a cestou k malej stanici. Na tomto priestranstve podľa pamätnískov vtedajšej doby býval otvorený parket, na ktorom sa vynikajúco tancovalo. Za budovou strmý breh Urpína, prírodnej dominanty Banskej Bystrice, mesta pod Urpínom.

Na prízemí kuchyňa s jedálničkou, v drevenej nadstavbe útočisko pre 13 bezdomovcov. To bol náš splnený plán, ktorý sa zrodil z projektu trojstupňovej systémovej resocializácie spoločensky neprispôsobených občanov.

Kde sa projekt rodil?

Na Mestskom úrade, v pracovni informatikov. Možno sa to dnes bude zdať ako archaizmus, ale Červený kríž, ani vedúci referátu sociálnych vecí nedisponovali počítačom. A tak sme podľa Karolovho hodnotenia datlovským spôsobom nahadzovali do počítača rukou písané myšlienky, ktoré sa za necelé dva roky stali modelovým projektom riešiacim problém bezdomovectva na Slovensku. Už ani neviem, ktorá zo strán projektu je Karolova a ktorá moja. Mali sme však to šťastie, že bez závažnejšieho dohovárania sa sme sa

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

v myšlienkach stretli a súhrn našej práce vytvoril homogénne dielo. Projekt okrem iného pomenoval základnú možnosť postupu práce s bezdomovcami, medzi ich zakrytie a systémovú prácu a systémovú prácu rozdelil medzi tri stupne resocializácie. Projekt sme mali hotový, prvý stupeň – Večierku takisto, pustili sme sa teda do budovania stupňa druhého. Pomenovali sme ho Nádej Šanca a zariadili sme ho materiálom, ktorý sme doviezli z Holandska.

Každá cesta do zahraničia je určitým výletom zo všednosti, no naša cesta bola ešte výnimočnejšia. Cestovali sme totiž štyria chlapi, cestovali sme trojdvorovou LADOU Samarou, spať sme mali v kláštore pre misionárov a doviest' sme mali plný kamión tovaru. Mali sme obrovskú chuť doviezť polovicu Holandska a presvedčiť všetkých, že si vieme poradiť s každým problémom.

Ako radšej nespáť v aute

Už pri príchode do rakúska sme pochopili, že čím skôr budeme v Holandsku, tým lepšie. Pri asi štvrtom prechode Dunaja medzi Rakúsko - Nemeckými hranicami sme v noci pochopili, že v tomto aute sa určite nevyspíme. Po ceste však nastal jeden problém, naša nádrž už bola prázdna a v posledných viac ako päťdesiatich kilometroch sme nenatrafili na benzínovú pumpu. V posledných záchvevoch našej snahy nevyvolať dopravný priestupok, zišli sme z diaľnice riskujúc zablúdenie a hneď pod diaľničným priecestím sme našli pumpu. Rozospatý kolega mi oznámil pamätnú vetu "netankuj plnú, je tu strašne drahý benzín" a ja v bezradnosti bdiaceho vodiča som sa pokúšal vysvetliť, že ešte niesme zďaleka ani v Holandsku a ja by som sa rád vrátil aj domov. Všetky ďalšie tankovania už prebehli bez ďalších nepredvídaných problémov a tak sme okolo siedmej hodiny ránej prefrčali Nemecko – Holandskú hranicu. V najbližšej kaviarničke na Holandskej strane, čakajúc kolegov z charity ma Karol udivil svojou znalosťou nemčiny.

Zahlen Sie mir bitte (alebo zaplaťte mi prosím)

A tak sa začalo naše prvé európske turné, ktorého dôsledkom bolo zásobenie našich stredísk tovarom, ktorí využívajú dodnes. Ak sa pridete pozrieť do našej novej Večierky, nájdete v nej posteľe ktoré sme z Holandska doviezli.

Jednými zo sprostredkovateľov boli pre nás rodáci zo Slovenska, momentálne vykonávajúci prax vo vlastnej zubnej ambulancii. Stretnutie s nimi, ako aj s mnohými ostatnými zástupcami Holandskej strany bolo

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

príjemné. Ubytovanie nás však temer priviedlo k šialenstvu. Predstavte si, keď chcú štyroch družných Slovákov ubytovať v kláštore. Aby som vopred predišiel nesprávnym úvahám uvádzam, že to bolo zariadenie pre chlapov - misionárov. Ubytovanie v ňom bolo na veľmi slušnej úrovni – priestranné izby, postele, pracovný stôl, sedačka. Ale každý z nás musel spať sám, v novom prostredí, neznámom okolí, s nedostatočnou znalosťou reči. A čo je najdôležitejšie v úplnom tichu. Ticho tejto ustanovizne, ako sme sa neskôr presvedčili, narúšal len trikrát denne znejúci gong zvolávajúci k raňajkám, obedu a večeri. Dodnes nezabudnem, keď asi po polhodine prišiel ku mne kolega s prosbou, že radšej prespí u mňa na sedačke.

Dni nám však ubiehali rýchlo, navštevovali sme rôzne sklady s materiálom pre pomoc nám chudobným priateľom, spoznávali sme nové miesta a miestocká. Napriek tomu, že sme na dovoz nábytku z Holandska objednali najväčší možný kamión, nebolo ho žiadnym problémom naplniť. Veci sme mali vybrať, odmietli sme ponuku skladov, ktoré sme nepoznali a zanedlho sme boli spokojní sami so sebou.

Lada Samara sa ukázala ako nadmieru spoľahlivé vozidlo a bez problémov nás doviedlo späť. Vodič nezaspal, vďaka občasnému prikrmovaniu paradajkami, ktoré sme si ako darček viezli z návštevy ohromných skleníkov.

Ak by som mal vyjadriť ešte niekoľko najhlbších zážitkov z Holandska, povedal by som, že cyklisti tam jazdia snáď s absolútnou prednosťou v jazde, v Amsterdame sme nenašli historické centrum, nevideli sme ani jeden veterný mlyn, holandské tulipány sú úžasné.

Nakoniec môjho rozprávania o zariadení stredísk z Holandska Vám poviem, že zo žiaľom spomínam, že som nevidel najväčší suchozemský prístav EUROHAFEN. Boli sme od neho desať kilometrov, naše cestovateľské plénum však rozhodlo, že ďalšia zachádzka by nás stála večeru. Neviem čo sme vtedy večerali, ale pochopil som, čo je človek schopný spraviť kvôli hladu.

Budovanie zariadenia Nádej Šanca pre mňa prebehlo v kľudnej atmosfére, chýbajúce komponenty zariadenia, ktoré sme zháňali a našťastie zohnali v Rakúsku boli dovezené bez mojej či Karolovej priamej účasti. Jedna zásadná skúsenosť mi však z tejto etapy zostala. So značnou hrdosťou sme pripravil pre bezdomovcov kuchyňu. Lístky dokonca mnohí dostávali ako jednorázovú dávku od Mesta Banská Bystrica. Rýchlo sme však pochopili, že bezdomovci nemajú záujem o nami podávanú stravu, ak si ju musia čiastočne hradiť.

V torze kuchyne sa však zrodila pre mňa krásna tradícia, tradícia vianočnej kapustnice.

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

Karol vo vani

Pokračovať v rozprávaní ďalej znamená objasniť históriu vzniku tretieho resocializačného stupňa – Prístavu. K vytvoreniu tohto zariadenia však boli potrebné dve veci. Objekt a peniaze. Práve na pravú stopu prispievateľov na rekonštrukciu prišiel Karol vo vani. Požičal si totiž odo mňa časopisy tretieho sektora a zrejme jediný kľud na ich čítanie našiel vo vani. Práve vďaka takto získanému kontaktu na Spolupracujúce holandské nadácie sa nám naskytla možnosť financovania tretieho stupňa zariadenia. Priestory, ktoré bolo treba zrekonštruovať, sme našli na Tulskej ulici, v objekte z UNIMO buniek, ktorý pôvodne slúžil stavbárom bystrického sídliska Fončorda, neskôr klubu či pohostinstvu nazvanému “U potkana”.

Prístav

Často sme si s Karolom hovorili, akceptujúc stav objektu, či by nebolo výhodnejšie ho zbúrať a na jeho mieste postaviť nové. S prekvapením sme však sledovali, ako sa veci v objekte začali dostávať do poriadku a ako bola s postupom prác spokojná holandská strana. Zaujímavé pre nás bolo, že poskytnuté investície si z holandskej strany prišli kontrolovať práve osoby, ktoré pri schvaľovacom procese nevkladali do nášho systému či projektu dôveru.

Prístav bol pre nás zároveň novou skúsenosťou pri zariaďovaní objektu, lebo postupom času už nebolo nevyhnutné obracať sa s prosbou o pomoc na zahraničie, ale dokázali sme využiť potenciál rušiacej sa ubytovne u nás. Práve táto skutočnosť sa podpísala pod fakt, že prvým klientom Prístavu, ubytovaným v priestore zariadenia ešte pred jeho oficiálnym spustením bol bezdomovec s pôvodným vzdelaním stolára, ktorý sa značne pričínil o to, že ešte aj dnes sa využíva pôvodné zariadenie strediska s drobnými úpravami.

Naplniť Prístav, ktorého kapacita je 44 klientov bol postupným procesom, značne poznačeným kritériami výberu stanovenými projektom. Napriek mnohým snahám z rôznych strán o okamžité riešenie všemožných prípadov sa nám podarilo zachovať harmonogram a Prístav bol naplnený po zhruba deviatich mesiacoch.

Mohli by sme si povedať, že po všetkých peripetiách a zážitkoch by bol najvyšší čas povedať si finito a dať si na chvíľu pokoj. Nám sa však v tejto fáze začali nové problémy, ktoré bolo nutné riešiť.

Apropo, prečo práve Prístav? Nuž, pri názve sme chceli zostať verní prispievateľom z Holandska a tak sme hľadali niečo typické. V tejto súvislosti

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

by som rád povedal, že nájsť názov je často časovo náročnejšie, ako napísať projekt. Uvažovali sme o dreváku, tulipáne, veternom mlyne, možno aj o spomenutých paradajkách. Nakoniec sme sa zhodli na Prístave, lebo bol pre nás dostatočne holandským a zároveň inšpirujúcim a korešpondujúcim s projektom.

Klienti a ešte raz klienti

Naša snaha sa plne sústredila na prácu s klientmi a samotná úspešnosť v ponímaní zamestnateľnosti či osamostatnenia bola pre nás inšpirujúca. Hľadali sme zamestnanie pre klientov, v ponímaní pochopenia ich situácie a nevyhnutnosti jej riešenia, hľadali sme alternatívy zamestnania klientov formou brigádnických či sezónnych prác a neustále ich presviedčali o nevyhnutnosti prechodu z pasivity – teda poberania sociálnych dávok na fázu aktívnu. Niekedy sme boli úspešní, niekedy nie, ale niekedy nás to naozaj nesmierne mrzelo. Práve o jednom prípade, ktorý nás mrzel aspoň pár slov.

Mali sme jednu klientku, šikovnú, poriadnu, ochotnú začať pracovať na svojej budúcnosti. Pomohli sme jej pri nájdení práce a boli sme presvedčení, že sa uchytlí a za chvíľu nebude našu pomoc potrebovať. Po prvom mesiaci sme sa však s hrôzou dozvedeli, že sú na ňu od zamestnávateľa sťažnosti, nie je dochvilná a bola označená za nespoľahlivú. Zisťovali sme, či je s prácou nespokojná, či nemá problémy s kolektívom a podobne. Po prešetrovaní a vybavovaní sme sa pre nás s hrôzou dozvedeli príčinu – nepoznala hodiny.

A tak sme boli o ďalšiu skúsenosť bohatší – nikdy nieje neskoro začať pracovať s klientom od začiatku a nikdy netreba vychádzať z nepodložených predstáv.

Klientov útlukov nemožno stavať do jednej roviny. Niektorým vyhovuje ich životný štýl, iní čakajú na pravú príležitosť, jedni si vďaka svojmu výzoru či správaniu a prístupu prácu nenájdu, druhí neudržia a tretí pracujú s uspokojujúcimi výsledkami. Pre nás však práve práca klienta bude a bola jednou z ťažiskových tém systému resocializácie. Veríme, že si pre tieto skutočnosti dokážete spolu s nami uvedomiť nepríjemnosť situácie, v ktorej sa vďaka dnešnej legislatívnej norme nachádzajú – oprávneným klientom útluku je človek v hmotnej a sociálnej núdzi. Teda žiadna práca, alebo žiadny útluk. Začala sa pre nás ďalšia fáza činnosti, fáza hľadania pracovných alternatív.

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

Dobrovoľníci, Nota Bene, aktivačné práce a iné

Dobrovoľnícka práca je v intenciách Červeného kríža niečo samozrejmé a bežné. Poskytnúť niekomu možnosť realizovať sa vo veciach potrebných je účelné a v prípade zapájania sa klientov aj vhodné, lebo klient okrem zručností, či pracovných návykov, získava aj hmotné zvýhodnenie, napríklad typu odpustenia od platieb za poskytnuté sociálne služby. Tento systém však nedokázal plne naplniť naše predstavy a tak sme pátrali aj po niečom inom. Niečo iné, vhodné a odskúšané predstavoval projekt predaja pouličného časopisu, ktorý okrem pracovných návykov, motivácie a tým aj nevyhnutnej selekcie klientov predstavuje aj projekt zvyšovania informovanosti verejnosti o problematike bezdomovcov.

Po prechádzajúcich jednaniach so zástupcami občianskeho združenia Proti prúdu, ktorí na Slovensku zastupujú plnenie programu predaja časopisu Nota Bene sme sa rozhodli, že vstúpime do tohto projektu v Banskej Bystrici a doplníme tým alternatívy pracovnej činnosti s našimi bezdomovcami. A efekt – možno charakterizovať ako vyslovene pozitívny. Nielen preto, že približne 15 klientov sa aktívne podieľa na samotnom predaji tohto časopisu, ale zároveň sa ukázalo, že približne 5 klientov sa neuplatní pri takomto druhu predaja. Máme rôznych predajcov, niektorým to ide perfektne, iní sa trápia, ale každý jeden si našiel svoj štýl. Majú svoje metódy, aj svojich stálych zákazníkov, viacerí hovoria o tringeltoch a jeden z predajcov mi povedal, že časopis, ktorý si uňho kupuje stály zákazník, zakaždým nájde neporušený v odpadkovom koši neďaleko.

Klienti a odpadkové koše

Pre mnohých občanov sa spája predstava bezdomovca s hrabaním sa v odpadkovom koši. Poznáme to všetci, každodenný výjav v našich sídliskách – človek v kontajneri. Ak hovoríme o kontajneroch vedzte, že pri ich rozdeľovaní existujú tvrdé pravidlá. Sme veľmi vďační všetkým, ktorí vďaka aj našej iniciatíve oblečenie či “hodnornejšie” veci zavesia v igelitkách ich úchytoch. Ako sme však zistili skutočnou “lahôdkou” sú nájdené odcudzené osobné doklady, ktoré sa dajú s odstupom času vrátiť majiteľovi a získať za ne hotovosť, stravu, či iné ocenenie.

Aby sme však nezabudli na aktivácie, v tejto súvislosti možno povedať, že po dlhom čakaní na reakciu štátu sme s uspokojením prijali, akceptovali a zamestnali aktivistov (v našom prípade klientov) na aktivačné práce, ktoré poskytujú mimo spomenutých návykov aj zvýšenie príjmu klienta.

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

“Nová” Večierka

Pôvodná Večierka postupne prestala vyhovovať klientom aj nám. Miesta na ubytovanie bolo málo, priestory nám vlhli, k objektu bolo ďaleko pre klientov aj pre nás. Tak sa zrodila myšlienka presťahovania pôvodnej Večierky do priestorov Nádej šance, akceptujúc tak prácu s klientom, rozšírenie kapacity, ako aj samotné zvýšenie motivácie klientov, veď predsa teraz sa ukázal samotný efekt rozdelenia klientov na tých, ktorí musia ráno odísť a na tých, ktorí majú možnosť celodenného ubytovania.

Z lotériových zdrojov boli zakúpené ubytovacie bunky, kvalita úrovne služieb pre klientov sa zvýšila, zvýšila sa aj kapacita zariadenia, bolo viacej možností ubytovať ženy aj mužov – no prosto fantázia.

Ja som už spomínal okná a my sme na tie okná zabudli.

V novej Večierke sú totiž situované do priestoru, do ktorého nevidieť a tak sa našla možnosť nebadaného vchodu a východu...

Na oknách boli krásne nové vonkajšie žalúzie a my sme ich priskrutkovali o okenné rámy. Lebo sme museli. A priskrutkované sú dodnes.

Ako pomôcť rodine

V priebehu desaťročnej práce s bezdomovcami sme sa stále častejšie stretávali s problémom poskytnutia nocľahu rodinám. V prípadoch rodín bez detí sme dokázali riešiť vzniknutú situáciu v tejto sieti zariadení, horšie to však bolo v prípade rodín s deťmi. Veď poskytnúť niekomu možnosť ubytovania sa na úkor oddelenia od detí je pre mňa i dodnes scestnou. Tak sa zrodila myšlienka vybudovania novej siete zariadení, poskytujúcich i túto možnosť – KOTVA. Kotva nemá nič spoločné s Prístavom, či ktorýmkoľvek iným zariadením vyššie spomínanej siete (okrem klientov, ktorí sa nám neustále prelínajú), je to zariadenie spravované priamo Mestom Banská Bystrica, a to z dôvodu racionality vynakladania s prostriedkami Mesta.

Zariadenie Kotva si zachovalo pôvodný názov starobystričanov, je situované na Srnkovej v priestoroch bývalej “basy”, ešte predtým robotníckej ubytovne. Dnes však poskytuje nádej a možno i šancu mnohým rodinám, ktoré sú však výlučne z Banskej Bystrice.

Čo nás čaká najbližšie

Rozhodne udržať sieť existujúcich zariadení. Táto úloha nie je nijak zaujímavá ani novátorská, je však nevyhnutná k samotnému progresu

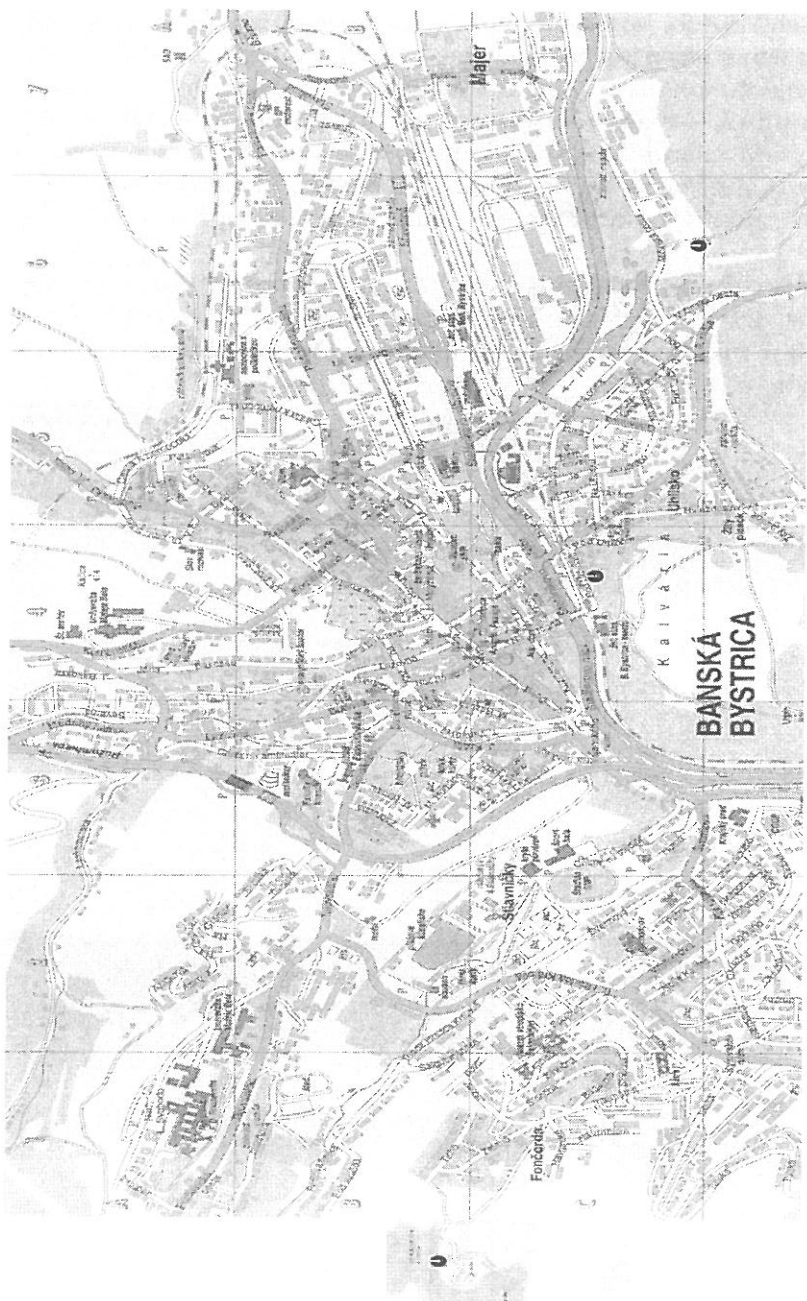
10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

sociálnych služieb. Veď samotná história by nám vedela potvrdiť, do akej miery je táto úloha náročná. Hodláme vybudovať útulok Alfa, nie "Áčkový" či prvý, ale útulok pre tých, u ktorých je miera návratu do pôvodnej rodiny temer nulová – teda u chovancov detských domovov. Jeho zámerom je poskytnúť takejto skupine klientov špeciálny program mimo starších klientov. Naším zámerom je zaviesť projekt výhodného zlučovania rôznych cieľových skupín obyvateľstva a ... a o tom snád bližšie pri bilancii 20 ročnice

Dovoľte mi poďakovať všetkým, ktorí nás chápu, podporujú, ktorí to s nami vydržali. Dovoľte mi poďakovať Karolovi, za jeho entuziazmus, kolegiálnu a priateľskú pomoc, našim rodinám, priateľom, priaznivcom, darcom a známym.

ĎAKUJEME

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

📍 naše zariadenia sociálnych služieb - krízovej intervencie

10. výročie práce s bezdomovcami v Banskej Bystrici

BANSKÁ BYSTRICA

1255 - 2005

- Humanita
- Nestrannosť
- Neutralita
- Nezávislosť
- Dobrovolnosť
- Jednota
- Svetovosť

Táto publikácia bola vydaná za príspevnia
Mesta Banská Bystrica a
Slovenského Červeného križa, ÚzS BB,
Pod Urpínom 6, tel.: 048 / 415 30 39-40`